

Sygn. akt S 4/02/Zn

POSTANOWIENIE o umorzeniu śledztwa

Dnia 15 listopada 2004 r.

..... Ewa Koj prokurator.....
(imię, nazwisko i stanowisko)

Oddziałowej Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu w ...Katowicach.....

w sprawie zbrodni wojennej stanowiącej naruszenie prawa międzynarodowego przez okupanta hitlerowskiego polegającego na pozbawieniu wolności w sierpniu 1943 r. ok. 40 cywilnych mieszkańców Sopotni Wielkiej

tj. o przestępstwo(a) z art. 124 kk
na podstawie art. 17 § 1 pkt. 5 i 7.....kpk i 322 kpk

postanowił:

umorzyć śledztwo

1) zbrodni wojennej stanowiącej zbrodnię przeciwko ludzkości popełnionej przez naruszenie prawa międzynarodowego przez przedstawicieli władzy państwa niemieckiego, w szczególności przez funkcjonariuszy gestapo i żandarmerii a polegającej na bezprawnym pozbawieniu wolności w dniu 9 sierpnia 1943 r. w Sopotni Wielkiej jej mieszkańców a to: Eugeniusza Dobosza, Rudolfa Dobosza, Włodzimierza Dobosza, Anny Duraj, Jana Duraja, Szczepana Duraja, Władysława Duraja, Józefa Duraja, Jana Duraja s. Józefa, Franciszka Chowańca, Anieli Chowaniec, Andrzeja Gawlasa, Wincentego Gawlasa, Wojciecha Gawlasa, Karola Janika, Józefa Jodłowca, Michała Kamińskiego, Marcina Kurzyka, Józefa Łysienia, Anny Marszałek, Józefa Marszałka, Karola Pierlaka, Marcina Pierlaka, Mateusza Pierlaka, Karola Skrzypa I, Karola Skrzypa II, Jana Skrzypa, Karola Szwedę, Marcina Szwedę, Michała Szwedę, Michała Waligórę, Karola Widza, Michała Witas, Rozalii Witas oraz w następnych dniach sierpnia 1943 r. Marię Szweda, Władysława Szwedę, Stanisława Szwedę, Józefa Gawlasa oraz w Sopotni Małej: Józefa Chowaniec, Marię Chowaniec, Ludmiłę Chowaniec, Jana Chowaniec, i umieszczeniu w ich więzieniu w Mysłowicach a następnie w obozach koncentracyjnych.

tj. o przestępstwo z art. 124 kk przy zast. art. 3 ustawy z dnia 18 grudnia 1998 r. o Instytucie Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni p-ko Narodowi Polskiemu.

- w stosunku do sprawców kierowniczych, podżegaczy i pomocników – wobec stwierdzenia, iż postępowanie karne co do tego samego czynu tej samej osoby zostało prawomocnie zakończonej tj. na zasadzie art. 17 § 1 pkt 7 kpk

17.11.2004

- w stosunku do Paula Salzgegera i Ruperta Rohanna – wobec śmierci sprawców tj. na zasadzie art. 17§1 pkt 5 kpk
- wobec pozostałych sprawców -wobec ich niewykrycia tj. na zasadzie art. 322 § 1 kpk

2) zbrodni wojennych będących zbrodniami przeciwko ludzkości stanowiących ludobójstwo popełnione przez funkcjonariuszy gestapo, w tym szefa placówki gestapo w Katowicach Rudolfa Mildnera oraz szefa placówki gestapo w Bielsku polegającej na pozbawieniu życia w drodze publicznej egzekucji przez powieszenie bez jakichkolwiek podstaw prawnych, a nadto w ramach działalności tzw. sądu doraźnego katowickiej placówki gestapo z motywów narodowościowych w celu wyniszczenia grupy narodowościowej

- a) dnia 3 września 1943 r. w Żabnicy - Rudolfa Dobosza, Józefa Fijaka, Stanisława Koniora, Franciszka Szumlasa, Jana Żabnickiego, Franciszka Chowańca, Ferdynanda Dziedzica, Fryderyka Gawła, Jana Kani, Władysława Zemana, Jana Waligórę,
- b) dnia 3 września 1943 r. w Kamesznicy - Franciszka Kuśnierza, Wawrzyńca Szczotkę, Jana Misiarza, Stanisława Matusznego, Jana Zemana, Ludwika Zemana, Leona Kurowskiego, Józefa Roczynę oraz dwóch nieustalonych osób,
- c) dnia 2 września 1943 r. w Oświęcimiu na terenie KL Auschwitz Annę Fijak.

tj. o przestępstwa z art. 118 § 1 kk i art. 123 § 1 pkt 4 kk oraz art. 1 pkt 1 dekretu z dnia 31.08.1944 roku *o wymiarze kary dla faszystowsko – hitlerowskich zbrodniarzy, winnych zabójstw i znęcania się nad ludnością cywilną i jeńcami oraz dla zdrajców Narodu Polskiego* (Dz. U. z 1946 roku nr 69 poz. 377 z późn. zm.) przy zast. art. 11 § 2 kk w zw. z art. 3 ustawy z dnia 18 grudnia 1998 roku *o Instytucie Pamięci Narodowej - Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu* (Dz. U. Nr 155 poz. 1016 z późn. zm.)

- wobec śmierci Rudolfa Mildnera tj. na podstawie art. 17 § 1 pkt 5
- w stosunku do pozostałych sprawców kierowniczych, podżegaczy i pomocników – wobec stwierdzenia, iż postępowanie karne co do tego samego czynu tej samej osoby zostało prawomocnie zakończonej tj. na zasadzie art. 17 § 1 pkt 7 kpk
- w stosunku do bezpośrednich sprawców - wobec ich nie wykrycia.

3) zbrodni wojennej stanowiącej zbrodnię przeciwko ludzkości popełnionej przez naruszenie prawa międzynarodowego przez przedstawicieli władzy państwa niemieckiego, w szczególności przez funkcjonariuszy gestapo i żandarmerii a polegającej na bezprawnym pozbawieniu wolności w lipcu i sierpniu 1943 r. w Żabnicy, Kamesznicy, Szarem, Lalikach, Węgierskiej Górze i Cięcynie jej mieszkańców a to, Annę Żabnicką, Adelę Żabnicka, Marię Żabnicką, Helenę Szumlas, Marię Szumlas, Wiktorię Kania, Franciszkę Kurowską, Ludmiłę Kurowską, Marię Kurowską, Wiktorię Kanię, Rozalię Kanię, Anielę Wojtyłę, Annę Dziedzic, Annę Matuszną, Franciszka Kubaszczyka, jego żonę o nazwisku Kubaszczyk, Franciszkę Roczynę, Władysławę Roczynę, Karolinę Szczotkę, Annę Filary, Stefanię Kuśnierz, Jadwigę Kuśnierz, Franciszka Borak, Marię Borak, Annę Borak, Annę Misiarz, Franciszkę Misiarz, Stefanię Misiarz, Anielę Gawęł i Konstancję Gawęł i umieszczeniu w ich więzieniu w Mysłowicach a następnie w obozach koncentracyjnych

tj. o przestępstwo z art. 124 kk przy zast. art. 11 § 2 kk

- w stosunku do sprawców kierowniczych, podżegaczy i pomocników – wobec stwierdzenia, iż postępowanie karne co do tego samego czynu tej samej osoby zostało prawomocnie zakończonej tj. na zasadzie art. 17 § 1 pkt 7 kpk
- w stosunku do sprawców – wobec ich niewykrycia tj. na zasadzie art. 322 § 1 kpk

UZASADNIENIE

W dniu 4 lipca 2001 r. do Biura Edukacji Publicznej IPN w Katowicach wpłynęło pismo Marka Szwedy zawierające prośbę o ustalenie okoliczności aresztowania w dniu 3 sierpnia 1943 r. przez gestapo jego krewnego, mieszkańca Sopotni Wielkiej - Marcina Szwedy. Kopię pisma przekazano do tut. Komisji, a Marka Szwedę przesłuchano w charakterze świadka w trybie art. 307 § 3 kpk. W oparciu o te zeznania ustalono, iż jego stryjeczny dziadek **Marcin Szweda** ur. 4 kwietnia 1913 r. wraz z 40 mieszkańcami Sopotni Wielkiej w dniu 3 sierpnia 1943 r. został aresztowany przez funkcjonariuszy gestapo. Początkowo przebywał w KL Auschwitz, następnie w KL Natzweiler –Struthof, a zginął 22 lutego 1945 r. w obozie w Ellrich. Informacje te świadek uzyskał w oparciu o pamiętnik swojego dziadka Karola Szwedy. Na podstawie pisma Państwowego Muzeum w Oświęcimiu ustalono, iż Marcin Szweda został przewieziony do KL Auschwitz 15. 09. 1943 r. transportem z Katowic. Pod datą 3.05. 1944 r. figuruje na liście transportowej więźniów przeniesionych z KL Auschwitz do KL Natzweiler.

Celem ustalenia przebiegu wydarzeń, ich przyczyny, liczby pokrzywdzonych i ich losów wszczęto śledztwo w sprawie zbrodni wojennej polegającej na bezprawnym pozbawienia wolności mieszkańców Sopotni Wielkiej przez okupanta hitlerowskiego. W toku postępowania przesłuchano w charakterze świadków bezpośrednich obserwatorów zdarzenia oraz członków rodzin pokrzywdzonych. Dokonano oględzin spraw prowadzonych przez b. Okręgową Komisję Badania Zbrodni Hitlerowskich w Katowicach sygn. OKKa/ Ds. 84/70 w sprawie zbrodni popełnionych przez szefa bielskiej placówki gestapo Paula von Manowskiego oraz sygn. OKKa/ Ds. 6/65 w sprawie zbrodni popełnionych w Policyjnym Więzieniu Zastępczym w Mysłowicach przez funkcjonariuszy Gestapo. Załączono do akt kopie dokumentów niemieckich zebranych w zbiorze AP w Katowicach *Rejencja Katowicka 1939 – 1945 r.* oraz publikację Władysława Latkiewicza *Egzekucje w Kamesznicy i Żabnicy* (Karta Groni Nr XIII, 1985 r.)

W ramach postępowania poczyniono następujące ustalenia:

Pismem z dn. 10 sierpnia 1943 r. burmistrz Żywca przekazał prezydentowi Rejencji Katowickiej sprawozdanie obwodowego porucznika policji ochronnej w Żywcu Salzgebera. Wynikało z niego, iż w dniu 9 sierpnia 1943 r. żandarmeria powiatu żywieckiego przeprowadziła akcję aresztowania osób należących do „band lub sprzyjających bandom”. W akcji brało w sumie udział 120 funkcjonariuszy żandarmerii, policji ochronnej i gestapo. Przeprowadzono ją w Sopotni Wielkiej gdzie aresztowano 39 mężczyzn i 6 kobiet. Odstawiono ich do punktu zbiorczego w Sopotni, skąd następnie odtransportowano samochodami ciężarowymi do Bielska i Mysłowic.

W oparciu o dotychczasowe zeznania świadków oraz pamiętnik Karola Szwedę można przyjąć, iż akcja ta była poprzedzona prowokacją ze strony niemieckiej. W czasie okupacji do Sobotni Wielkiej przesiedlono trzech gajowych: Rudolfa Dobosza, Franciszka Chowańca i Michała Hulbója z Cięciny. Michał Hulbój już od wiosny 1942 r. prowadził agitację wśród miejscowej ludności namawiając ją do wyrażenia gotowości podjęcia walki z okupantem i wpisania się na listę. Część z mieszkańców to uczyniła. Ta lista stała się dla Niemców podstawą do aresztowania konkretnych osób. Z zeznań świadków wynika, iż prawdopodobnie współpracował on z Niemcami. Gajowi Rudolf Dobosz i Franciszek Chowaniec jako organizatorzy ruchu oporu zostali aresztowani razem z innymi mieszkańcami Sopotni, natomiast losów Michała Hulbója nie udało się ustalić.

Niemcy przyjechali do wsi wczesnym rankiem ciężarówkami przykrytymi plandekami. Część z nich zatrzymała się przy wodospadzie, gdzie rozwidlały się drogi, natomiast część na drugim końcu wsi. W okolicach wodospadu było ok. 50 funkcjonariuszy w czarnych mundurach, niektórzy mieli psy - owczarki niemieckie. Żołnierze chodzili po domach i zatrzymywali osoby zgodnie z listą, jaką posiadali. Osoby, które próbowały ucieczki zostały zatrzymane. Zatrzymanym wiązano ręce sznurkiem. Niemcy zachowywali się brutalnie popychali i bili prowadzone osoby. Użyto również broni strzelając do osób uciekających, jednak w wyniku tego nikt nie stracił życia. Ustalono tożsamość i losy 40 osób (w tym 6 kobiet) aresztowanych tego dnia oraz 4 aresztowanych (w tym jednej kobiety) w następnych dniach, co w zestawieniu z liczbą wskazaną w piśmie Salzberga - 39 mężczyzn i 6 kobiet wskazuje, iż nie dotarto do danych osobowych 5.

Gajowy **Rudolf Dobosz** ur. 1894 r. wraz z żoną i dziećmi w 1942 r. został przymusowo przesiedlony z Żabnicy do Sopotni Wielkiej. **Eugeniusz Dobosz** ur. 1925 r. został aresztowany razem z ojcem Rudolfem oraz braćmi Antonim i Włodzimierzem. Brat **Antoni Dobosz** ur. 1928 r. został zwolniony jeszcze w drodze do Bielska, natomiast on razem z ojcem i bratem Włodzimierzem wraz z innymi aresztowanymi zostali przewiezieni do aresztu gestapo w Bielsku. Tego samego dnia ok. godz. 16 większość zatrzymanych przewieziono do więzienia w Mysłowicach. **Rudolf Dobosz** jako jeden z organizatorów ruchu

oporu w Sopotni został powieszony podczas publicznej egzekucji 11 osób w dniu 3.09. 1943 r. w Żabnicy . Taki sam los spotkał drugiego gajowego **Franciszka Chowańca** ur. 1910 r. Aresztowano również jego żonę **Anielę Chowaniec** ur. 1910 r., która po przetransportowaniu do KL Auschwitz w dn. 19.11.1943 r. zmarła 26.12.1943 r. . Również w sierpniu (prawdopodobnie tego samego dnia) w sopotni Małej aresztowano jego braci z żonami **Jana Chowaniec** z żoną **Ludmiłą**. Jan został zamordowany w czasie śledztwa w Mysłowicach, jego żona zwolniona na czas porodu, przeżyła okupację. **Józef i Maria Chowaniec** zginęli w Oświęcimiu. **Włodzimierza Dobosza** ur. 1923 r. i Eugeniusza Dobosza przetransportowano do KL Auschwitz. W. Dobosz zginął 26.12.1943 r., a E. Dobosz został przewieziony do obozu w Matchausen, a stamtąd do filii obozu Ebeusee gdzie doczekał wyzwolenia (k.28). **Karol Skrzyp** ur. 1892 r. zmarł w obozie w Oświęcimiu w lutym 1944 r.(k.52). Jego brat **Jan Skrzyp** ur. 1899 r. Przetrasportowany do obozu w Oświęcimiu dn. 21.09.1943 r. został wysłany do Buchenwaldu (k.50)

W czasie aresztowania Anny i Jana Duraj oraz ich synów **Szczepana i Władysława**. Niemcy pokrzykiwali, jeden z nich uderzył Władysława, bo przeciwstawiał się aresztowaniu. Przebywali najpierw w więzieniu w Mysłowicach a następnie zostali przewiezieni do obozu w Oświęcimiu. Tam 19.12.1943 r. zginęła **Anna Duraj** ur. 1891 r. Pozostali zostali przewiezieni do obozu w Mauthausen. Do domu wrócił tylko **Jan Duraj** ur. 1889 r., losy jego synów nie są znane. Anna i Józef Marszałek wraz z innymi mieszkańcami zostali przewiezieni do więzienia w Mysłowicach. **Anna Marszałek** została zwolniona po dwóch miesiącach ze względu na fakt, iż była w ciąży. **Józefa Marszałka** ur. 1915 r. przewieziono do obozu koncentracyjnego w Oświęcimiu gdzie przebywał do kwietnia 1945 r., a skąd uciekł tuż przed wyzwoleniem obozu przez wojska radzieckie. **Józef Jodłowiec** ur. w 1898 r. we wrześniu 1943 r. został przewieziony do KL Auschwitz, a w kwietniu 1944 r. przetransportowany do KL Buchenwald. Po wyzwoleniu powrócił do domu. **Mateusz Pierlak** mieszkał wówczas w przysiółku „Grygusie”, w okolicy wodospadu. Był więziony w Mysłowicach następnie transportem z dn. 15.09.1943 r. przewieziony do KL Auschwitz, a potem do Buchenwaldu skąd powrócił w 1945 r.(k.60). Bracia **Marcin Pierlak** ur. 1913 r. i **Karol Pierlak** ur. 1920 r. znajdowali się na liście sporządzonej przez Hulbója jako osoby skłonne do podjęcia walki z okupantem. Zostali zatrzymani w swoich domach przez Niemców, którzy zachowywali się brutalnie i agresywnie. Po pobycie w więzieniu w Mysłowicach w dniu 15.09. 1943 r. zostali przewiezieni do obozu w Oświęcimiu, potem w sierpniu 1944 r do Ravensbrück, następnie na wyspę Swinde Minde a potem w rejon Alp, gdzie wyzwolili ich alianci. **Marcin Kurzyk** ur. 1909 r. był wśród aresztowanych w sierpniu 1943 r. mieszkańców Sopotni Wielkiej. Przebywał w obozach koncentracyjnych w Oświęcimiu (5.11.43r.) i Mathausen (11.02.44 do 5.05.45) skąd wrócił po wyzwoleniu.

Michał Szweda został aresztowany sam. Jego żonę **Marię Szweda** ur. 1897 r. i dwóch synów **Stanisława Szweda** i **Władysława Szweda** aresztowano dwa tygodnie później. Wszyscy przebywali najpierw w placówce gestapo w Bielsku, następnie w więzieniu w Mysłowicach skąd dn. 21.10.1943 r. zostali przewiezieni do obozu koncentracyjnego w Oświęcimiu. Maria Szweda zginęła 1.12.1943 r. Władysław i Stanisław po zakończeniu wojny zostali wcieleni do III Kresowej Dywizji Strzelców i służyli we Włoszech. Po dwóch latach Władysław Szweda wrócił do Polski a Stanisław osiadł na stałe w Anglii. W swoich wspomnieniach Stanisław Szweda napisał o poddaniu go kilkudniowym przesłuchaniom połączonym z torturami, opisuje głód, warunki sanitarne i robactwo w więzieniach, w których przebywał. Odczytano mu jakiś wyrok. **Michał Witas** ur. 1896 r. został aresztowany w Sopotni w przysiółku „Średniówki”. Przewieziono go do KL Auschwitz dn. 15.09.1943 r. a następnie do KL Mauthausen gdzie został wyzwolony. Aresztowano też żonę Józefa Widucha, **Rozalię Witas** ur. 1902 r., którą zabrano zamiast ukrywającego się męża. Zatrzymujący bili i kopali ją po całym ciele, pobito też płaczące dzieci.(k.175). Po trzech miesiącach została zwolniona. Kolejni aresztowani to **Michał Kamiński** ur. 1911 r. przetransportowany do KL Auschwitz dn. 28.09.1943 r. a następnie do KL Neuengamme gdzie został wyzwolony, **Michał Waligóra**, ur. 1907 r. przetransportowany z obozu w Oświęcimiu do Buchenwaldu, **Karol Widz** ur. 1900 r. przybyły do Oświęcimia transportem dn. 15.09.1943 r. i przewieziony do Buchenwaldu, przetransportowani do obozu w Oświęcimiu dn. 21.09.1943 r. **Karol Janik** ur. 1909 r. zginął dn. 6.05.1944 r i **Józef Łysień** ur.1900, r. dożył do wyzwolenia, **Marcin Widuch** ur. 1902 r. przybyły do Oświęcimia transportem dn. 21.09.1943 r., **Józef Duraj** ur. 1901 r i jego syn **Jan Duraj** ur. 1923 r. przetransportowani do KL Auschwitz dn. 5.11.1943 r. po pobycie w Mauthausen, Ravensbrück, Sachsenhausen zostali wyzwoleni, bracia **Andrzej Gawlas** ur. 1913 i **Wojciech Gawlas** ur. 1906 r. uznany za zmarłego w 1945 r. ,**Wincenty Gawlas** ur. 1913 r. przybyły do obozu w Oświęcimiu dn. 21.09.1943 r. został wyzwolony, **Karol Skrzyp** ur. 1923 r. osadzony w obozie w dn. 15.09.1943 r. przetransportowany do Mauthausen dn. 17.08.1944 r.

Niemcy poszukiwali również **Józefa Gawlasa**. Nie było go wówczas we wsi, bo trudnił się pasterstwem. Został przez Niemców aresztowany w dniu 15 sierpnia 1943 r. i przewieziony do więzienia w Mysłowicach, a stamtąd 21 września 1943 r. do Oświęcimia, następnie w październiku 1944 r. do obozu Sachsenhausen, w lutym 1945 do obozu w Neuengamme filia Hurko, w kwietniu 1944 do obozu Neuengamme – Parko stamtąd do Lubeki a następnie na okręt „Kaparcono”. Po jego zbombardowaniu jako jeden z nielicznych ocalałych dostał się do Neuenstadt a po wyzwoleniu w 1945 r. wrócił do Polski. Jego syna **Władysława Gawlasa** aresztowano wcześniej, przebywał w więzieniu w Mysłowicach do 4.11.1943 r. kiedy to przewieziono go do KL Auschwitz. Następnie został przewieziony dn.

20.03.1944 do KL Gross-Rosen, skąd dn. 24.01.1945 został ewakuowany do KL Buchenwald i dalej do Dachau.

Jak wcześniej wspomniano w toku postępowania ustalono, iż gajowi Rudolf Dobosz i Franciszek Chowaniec – aresztowani dn. 9 sierpnia 1943 r. w Sopotni Wielkiej zostali powieszeni podczas publicznej egzekucji przeprowadzonej w dniu 3 września 1943 r. w Żabnicy. Podobna egzekucja miała miejsce tego samego dnia w Kamesznicy.

Śledztwo w tej sprawie prowadzono w b. Oddziałowej Komisji Badania Zbrodni Hitlerowskich w Krakowie a następnie połączono ze śledztwem prowadzonym przez Oddziałową Komisję Badania Zbrodni Hitlerowskich w Katowicach przeciwko szefowi bielskiego gestapo Paulowi von Manowskiemu. Śledztwo zawieszono a materiały przekazano za pośrednictwem Centrali w Ludwigsburgu do dalszego prowadzenia prokuraturze niemieckiej. Prokuratura we Freiburgu w lutym 1985 r. postępowanie umorzyła stwierdzono bowiem, „ iż śledztwo nie wykazało wystarczających podstaw do stwierdzenia, że zaistniał nieprzedawniony czyn karalny”.

Mając na uwadze, iż aresztowania w Sopotni jak i egzekucje w Żabnicy i w Kamesznicy były następstwem szeroko zakrojonej akcji tzw. „zwalczania band” na terenie powiatu żywieckiego prowadzonej przez policję ochronną w Żywcu uznano, iż zachodzi związek przedmiotowy uzasadniający łączne prowadzenie w/w śledztw. W zakresie tych zbrodni w oparciu o zeznania świadków oraz załączone dokumenty poczyniono następujące ustalenia:

W 1943 r. w Żabnicy zaczęła działać zorganizowana partyzantka – grupa „Romanka” związana z AK, mówiono iż liczyła ok. 50 osób. W lipcu 1943 r. aresztowano Antoniego Szczotkę ps. „Jodłowiec” w wyniku jego współpracy z gestapo nastąpiły aresztowania członków organizacji. Józef Fijak już od grudnia 1939 r. był członkiem ZWZ a następnie od 1942 r. członkiem AK oddziału „Romanka”. Razem z synem Władysławem dowoził budulec na ziemianki, zaś jego żona gotowała i prała dla oddziału. Józef i Anna ur. 1897 r. zostali aresztowani 12 lipca 1943 r. , ich dziećmi zajęli się sąsiedzi. Fryderyk Gawęł był dowódcą placówki AK w Węgierskiej Górze, jego żona Aniela pełniła funkcję łączniczki. Aresztowanie Fryderyka Gawęła nastąpiło na terenie huty w odlewni żeliwa gdzie pracował w dniu 6 lipca 1943 r. Tydzień później policja zabrała jego żonę i starszą córkę Konstancję. Aniela zginęła w Ravensbrück, a Konstancja przebywała w obozie Hirschberg skąd wróciła po wojnie. Ferdynand Dziedzic został aresztowany dn. 23 lipca 1943 r. a tydzień później aresztowano jego żonę Annę. Przewieziono ją do KL Auschwitz, następnie do Ravensbrück i Buchenwald, skąd wróciła po wyzwoleniu. Dn. 27 lipca 1943 r. aresztowano gajowego Franciszka Szumlasa, a w dn. 1 sierpnia gajowego Jana Żabnickiego, Stanisława Koniora – pracownika leśnego. Przebywali w placówce gestapo w Bielsku, a następnie w więzieniu w

Mysłowicach. Z zeznań córki F. Szumlasa - Marii Szumlas ur. 1928 r. wynika, iż została ona w dniu 6.08.1943 r. aresztowana przez gestapo razem z matką Heleną. Od razu zostały przewiezione do Mysłowic, gdzie przyjeżdżali funkcjonariusze gestapo z Bielska i przesłuchiwali je. Maria Szumlas w czasie przesłuchań była bita i torturowana. Jan Kania został aresztowany w lipcu 1943 r., po tygodniu uwięziono jego żonę Wiktorię i córkę Rozalię. Wiktorina zginęła w Oświęcimiu, a Rozalia została przewieziona do Ravensbrück skąd wróciła po wyzwoleniu.

W dniu 3 września 1943 r. w Żabnicy, w godzinach rannych żandarmi wykorzystując do pomocy miejscowych mężczyzn z desek zbudowali pomost przylegający do rzędu olch, a przez gałęzie przeciągnęli żerdź, do której przymocowali 11 pętli ze sznura. Niemcy już od godziny 12⁰⁰ spędzali okoliczną ludność w miejsce egzekucji, ok. 15⁰⁰ przyjechały ciężarówki ze skazanymi pod eskortą funkcjonariuszy gestapo i policji. Więźniowie wyskakiwali a Rudolf Dobosz wypadł, bo miał złamaną nogę. Wszyscy więźniowie z wyjątkiem Dobosza mieli związane na plecach ręce sznurkiem. Ustawiono wszystkich przy pętlach, po czym przez tubę z samochodu ciężarowego odczytano wyrok sądu doraźnego w języku polskim i niemieckim. Po wykonaniu egzekucji ofiary pilnowane przez garstkę mundurowych wisiały trzy godziny, po czym zabrano je na ciężarówkę i wywieziono w nieznane miejsce. Prawdopodobnym jest, iż zwłoki spalono w krematorium w Oświęcimiu. Nie sporządzono aktów zgonu osób powieszonych w Żabnicy, ustalono jednak, że byli to: Rudolf Dobosz, Józef Fijak, Stanisław Konior, Franciszek Szumlak, Jan Żabnicki, Franciszek Chowaniec, Ferdynand Dziedzic, Fryderyk Gaweł, Jan Kania, Władysław Zeman, Jan Waligóra.

Na terenie Kamesznicy jednym z pierwszych partyzantów był Leon Kurowski, po zaprzysiężeniu został na tym terenie dowódcą oddziału Związku Walki Zbrojnej a później AK. W 1943 r. dowództwo oddziału objął Franciszek Zwardoń ps. „Sor”. Ogółem oddział liczył ok. 40 osób. Wskutek denuncjacji w lipcu i sierpniu nastąpiły aresztowania między innymi w Kamesznicy. Dla bezpieczeństwa rodziny Leon Kurowski sypiał w stodole. O świcie 12.07.1943 r. stodoła w której spał z Franciszkiem Włoch ps. *Żyrdka* została otoczona przez policję. Włochowi udało się zbiec, a Kurowskiego aresztowano. Parę dni później aresztowano jego żonę Franciszkę i dwie córki Marię i Ludmiłę. Franciszek Kuśnierz współdziałał z partyzantami AK, dn. 12. lipca 1943 r. został aresztowany. Tydzień później aresztowano jego żonę Stefanię wraz z rodzicami i siostrą: Franciszkiem, Marią i Anną Borak. Aresztowano też matkę Franciszka Kuśnierza Jadwigę. Jan Misiarz został aresztowany dn. 3.08.1943 r. Trzy dni później aresztowano jego żonę Paulinę oraz córki Annę, Franciszkę i Stefanię. Wszystkie trafiły do Oświęcimia a następnie do Ravensbrück. Stefania nie doczekała wyzwolenia. Stanisław Matuszny został aresztowany w dniu 12.07.1943 r. Tydzień później aresztowano jego żonę Annę i jej rodziców Franciszka Kubaszczyk, imię matki

nieustalone. W domu pozostawiono dwoje dzieci w wieku 3 i 7 lat, którymi zaopiekował się brat Stanisława Ludwik. Anna Matuszny po pobycie w Oświęcimiu i Ravensbrück powróciła do domu, jej rodzice zginęli. Parę dni po aresztowaniu Józefa Roczyny uwięziono jego żonę Franciszkę i córkę Władysławę oraz siostrę żony (nie ustalono imienia i nazwiska). Wawrzyniec Szczotka pełnił od początku partyzantki funkcję dowódcy plutonu AK. Został aresztowany w dniu 3.08.1943 r. Na trzeci dzień została aresztowana jego żona Karolina, która zginęła w Oświęcimiu.

Jan Zeman był dowódcą plutonu AK. Aresztowano go dn. 10.08.1943 r. Trzy dni później uwięziono prowadzącą mu gospodarstwo Annę Filary, która zginęła w obozie w Oświęcimiu.

Aresztowanych przewieziono do placówki gestapo w Bielsku, a następnie do więzienia w Mysłowicach. Egzekucja w Kamesznicy miała miejsce ok. godz. 14.00. Tutaj również przyjezdni żandarmi spędzali okoliczną ludność w miejsce egzekucji nad rzeką Kameszniczką. Gdy podjechały tam oplandeczone ciężarówki gestapowcy uderzeniami kolb wypychali z nich skazańców. Przybyły z Milówki ksiądz Franciszek Żak, prosił dowódcę, by pozwolił udzielić im komunii świętej. Gdy spotkał się z odmową udzielił im rozgrzeszenia i pobłogosławił. Ktoś odczytał wyrok śmierci, po czym wprowadzono ich na podest, założono pętle i wykonano wyrok. Jedna z ofiar zdążyła krzyknąć: „Jeszcze Polska...”. Po egzekucji zwłoki załadowano do ciężarówek i wywieziono. Ustalono, iż byli to Franciszek Kuśnierz, Wawrzyniec Szczotka, Jan Misiarz, Stanisław Matuszny, Jan Zeman, Ludwik Zeman, Leon Kurowski, Józef Roczyna. Łącznie powieszono 10 osób, co wynika z zeznań bezpośrednich świadków zbrodni, tożsamości pozostałych dwóch osób nie ustalono. Niezależnie od aresztowań osób, które zostały później powieszono w Kamesznicy i Żabnicy, represje dotknęły również ich rodziny. W kwestionariuszu o egzekucji w dn. 3.09.1943 r. w Żabnicy złożonego w Sądzie Grodzkim w Milówce znajdują się informacje o losach członków rodzin osób straconych, którzy zostali aresztowani i wywiezieni do obozu w Oświęcimiu. W oparciu o publikacje Towarzystwa Opieki nad Oświęcimiem pt: „Mieszkańcy Śląska, Podbeskidzia, Zagłębia Dąbrowskiego w KL Auschwitz” opracowanej przez Irenę Pająk częściowo potwierdzono pobyt w obozie członków rodzin straconych w egzekucjach w Kamesznicy i Żabnicy.

Anna Fijak ur. 15.02.1897 r., przebywała w KL Auschwitz, w dn. 2.09.1943 r. została stracona w obozie z wyroku policyjnego sądu doraźnego.

Anna Żabnicka (żona Jana) ur. 1896 r. przewieziona transportem zbiorowym do KL Auschwitz w dn. 6. 09. 1943 r., dn. 22. 12. 1943 r. odnotowano zgon.

Adela Żabnicka (córka Jana) ur. 1922 r. przewieziona transportem zbiorowym do KL Auschwitz w dn. 6. 09. 1943 r., dn. 12. 12. 1943 r. odnotowano zgon.

Maria Żabnicka (córka Jana) ur. 1918 r. przewieziona transportem zbiorowym do KL Auschwitz 15. 09. 1943 r., dn. 14. 12. 1943 r. odnotowano zgon.

Helena Szumlas (żona Franciszka) przewieziona transportem zbiorowym do KL Auschwitz w dn. 6. 09. 1943 r., dn. 26. 01. 1944 r. odnotowano zgon.

Maria Szumlas ur. 18.06.1928 r. więziona w KL Auschwitz, wyzwolona na terenie Czech.

Wiktoria Kania (żona Jana) ur. 1893 r. przewieziona transportem zbiorowym do KL Auschwitz w dn. 05. 11. 1943 r., dn. 14. 12. 1943 r. odnotowano zgon.

Rozalia Kania ur. 23.03.1923 r. osadzona w KL Auschwitz dn. 5.11.1943 r., przeniesiona do KL Flossenbürg, wyzwolona,

Franciszka Kurowska (żona Leona) ur. 1903 r. przewieziona transportem zbiorowym do KL Auschwitz w dn. 05. 11. 1943 r., dn. 05. 12. 1943 r. odnotowano zgon.

Ludmiła Kurowska (córka Leona) ur. 1926 r. przewieziona transportem zbiorowym do KL Auschwitz w dn. 05. 11. 1943 r., dn. 07. 01. 1944 r. odnotowano zgon.

Maria Kurowska (córka Leona) ur. 1924 r. przewieziona transportem zbiorowym do KL Auschwitz w dn. 05. 11. 1943 r., dn. 17. 12. 1943 r. odnotowano zgon.

Anna Matuszna (żona Stanisława) ur. 1914 r. przewieziona transportem zbiorowym do KL Auschwitz w dn. 12. 11. 1943 r., dn. 24. 07. 1944 r. figuruje na liście transportowej do KL Ravensbrück

Franciszka Roczyna (żona Józefa) ur. 1902 r. przewieziona transportem zbiorowym do KL Auschwitz w dn. 21. 09. 1943 r., dn. 02. 01. 1944 r. odnotowano zgon.

Maria Borak ur. 12.07.1892 r. przewieziona do KL Auschwitz dn. 2.12.1943 r., dn. 26.12.1943 r. odnotowano zgon.

Anna Borak ur. 11.01.1925 r. przewieziona do KL Auschwitz dn. 2.12.1943 r., dn. 31.01.1944 r. została zwolniona

Anna Misiarz – przywieziona do KL Auschwitz dn. 12.10. 1943 r. transportem z Katowic.

Władysława Roczyna – przywieziona do KL Auschwitz dn. 28.09.1943 r. transportem z Katowic, w dn. 19.01.1944 r. odnotowano zgon.

Karolina Szczotka ur. 28.12.1900 r. przywieziona do KL Auschwitz dn. 6.09.1943 r. transportem z Katowic, w dn. 18.11.1943 r. odnotowano zgon.

Anna Filary ur. 16.12.1923 r. przywieziona do KL Auschwitz w dniu 21.09.1943 r. transportem z Katowic, w dniu 26.12.1943 r. odnotowano zgon.

Anna Dziezic ur. 1.02.1918 r. osadzona w KL Auschwitz dn. 28.09.1943 r., wyzwolona w Lipsku w 1945 r.

Krótko po egzekucji gestapo z Bielska aresztowało całą rodzinę Fryderyka Gawła straconego w Żabnicy. Jego dzieci Andrzeja ur. w 1930 r. i Barbarę ur. 1934 r. umieszczono w Polenlagerze w Potulicach, żonę Anielę i starszą córkę Konstancję przetrzymywano w Mysłowicach (ok. 9 miesięcy), po czym Anielę przewieziono do obozu koncentracyjnego w Ravensbrück, gdzie zmarła. Konstancja wróciła po wyzwoleniu.

Dokonano analizy dokumentów niemieckich opublikowanych w publikacji pt. *Ruch oporu w rejencji katowickiej 1939 – 1945 r.*. Skserowano i dołączono do akt pisma burmistrza Żywca do prezydenta Rejencji Katowickiej przekazujące sprawozdania dowódcy policji ochronnej Salzberga dot. zwalczania partyzantki na Żywiecczyźnie. Pisma datowane są kolejno: 22 lipca, 2 sierpnia i 19 sierpnia 1943 r. Pierwsze z nich dotyczy zorganizowania w dniu 19.07. obławy w lesie między miejscowościami Sól i Rajcza na „bandę wałęsającą się w górach”. Wskazania dokonał konfident z Soli. Akcja trwała od godz. 19 do 23 i zakończyła się niepowodzeniem. Podobnie w dniu 21.07 po otrzymaniu informacji oddział policji ochronnej udał się do wsi Sporysz. Przeszukano teren Krzyżowej Góry, ale zatrzymano jedynie dwóch zbiegłych robotników przymusowych oraz zastrzelono w czasie ucieczki poszukiwanego mieszkańca Żywca Edwarda Młyńskiego. Drugie dotyczy akcji policji ochronnej zorganizowanej w dniu 30 lipca 1943 r. przeciwko „bandzie”. Tego dnia grupa specjalna gestapo z Bielska ujęła jednego z partyzantów, który miał wskazać bunkier, w którym ukrywali się partyzanci. Akcję rozpoczęto w Cięcinie skąd udano się do Żabnicy. Żandarmeria, policja ochronna i grupa specjalna gestapo wspięła się na wzgórze „Romanka” gdzie znajdował się bunkier, a właściwie ziemianka między skałami. Był pusty. Interwenujące oddziały wysadziły go przy użyciu granatów ręcznych. Trzecie sprawozdanie opisuje zdarzenie z dnia 16. 08., kiedy to oddział Salzberga wzmocnił posterunek żandarmerii w Kamesznicy toczący potyczkę z „bandą”. Spenetrowano teren na Baraniej Górze, w wyniku, czego ujęto dwóch mężczyzn i jedną kobietę. Aresztowanych poddano przesłuchaniu, w czasie, którego podali informacje o innych członkach „band” w różnych miejscowościach powiatu żywieckiego.

Wobec faktu, iż świadkowie wydarzeń w Żabnicy i Kamesznicy wspominali, iż przed egzekucją odczytano wyrok sądu doraźnego, w oparciu o publikację A. Koniecznego pt. *Pod rządami wojennego prawa Trzeciej Rzeszy, Górny Śląsk 1939 – 1945* poczyniono ustalenia dotyczące funkcjonowania sądów doraźnych.

W ramach systemu totalitarnego państwa hitlerowskiego, w szczególności w zakresie realizacji jego funkcji represyjnych bardzo dużą rolę odgrywała Tajna Policja Stanu (*Geheime Staatspolizei* – zwana dalej w skrócie – **gestapo**). Szczególną formę, jaką przyjęły represje była działalność gestapo w ramach noszącego pozory legalności tzw. sądownictwa doraźnego

(*Polizeistandgericht* lub w skrócie – *Standgericht*). Podstawą materialno – prawną dla działania sądu doraźnego gestapo było m.in. datowane na dzień 4.12.1941 roku „rozporządzenie o sądownictwie karnym dla Polaków i Żydów na przyłączonych terenach wschodnich”. Na terenie tzw. rejencji katowickiej rozporządzeniem nadprezydenta i gauleitera Fritz Brachta w dniu 1.06.1942 roku w placówce gestapo w Katowicach utworzono sąd doraźny. Ten akt prawa represyjnego stanowił w rzeczywistości podstawę dla reaktywowania istniejącego już wcześniej sądownictwa doraźnego na terenie Górnego Śląska. Sąd doraźny orzekał w składzie trzyosobowym – przewodniczący i dwóch asesorów – ławników. Przewodniczącym był każdorazowo szef katowickiego gestapo. Do września 1943 r. był nim Rudolf Mildner a następnie od 20. 09. 1943 r. Johannes Tümler. Niemal w całym okresie funkcjonowania sądu doraźnego katowickiego gestapo odbywały się odwetowe egzekucje publiczne inspirowane lub bezpośrednio przeprowadzane przez placówkę gestapo w Katowicach. Egzekucje te stanowiły swoiste uzupełnienie działalności sądu doraźnego. Nie da się określić instytucji, która wydawała rozkaz przeprowadzenia publicznej egzekucji; jedne z nich bowiem zostały zarządzane przez Reichsfürera SS, inne przez RSHA, jeszcze inne przez wrocławskiego wyższego dowódcę SS i policji. Mogły być wśród nich i takie, w których tracono osoby skazane przez sąd doraźny. Szef bielskiego gestapo Paul von Manowski przesłuchiwany w charakterze obwinionego przez prokuraturę w Freiburgu między innymi wyjaśnił, iż osobiście brał udział w dwóch egzekucjach (nie pamięta jakich), zajmował się przygotowaniem do egzekucji, wydawał rozkazy. Egzekucje publiczne były nakazane przez placówkę w Katowicach, dotyczyły członków ruchu oporu i były organizowane w celu odstraszenia. Wyroki odczytywał funkcjonariusz placówki gestapo w Katowicach, czasem był to sam jej szef Rudolf Mildner. Z zeznań przebywającej w więzieniu w Mysłowicach razem z Franciszkiem Szumlasem córki Marii wynika, że jeszcze dn. 3.09.1943 r. widziała się z ojcem. Dzień wcześniej odczytano mu wyrok śmierci. Również Eugeniusz Dobosz przebywający w więzieniu w Mysłowicach wraz z ojcem Rudolfem wspomina, iż współwięźniowie umożliwili mu spotkanie z ojcem w łaźni na dzień przed egzekucją. Świadczy to o tym iż pokrzywdzonych przywieziono na miejsca egzekucji z więzienia w Mysłowicach.

W świetle powyższego należy uznać, że osobą odpowiedzialną za popełnienie zbrodni w Kamesznicy i Żabnicy są: ówczesny szef katowickiej placówki gestapo - Rudolf Mildner jak również szef bielskiej placówki gestapo Paul von Manowski, wobec którego prokuratura niemiecka umorzyła postępowanie, nie dopatrując się w jego działaniu zbrodni nieulegającej przedawnieniu. Zgodnie z art. 114 § 1 kk orzeczenie zapadłe za granicą nie stanowi przeszkody do postępowania karnego o to samo przestępstwo przed sądem polskim.

Konsekwencją takiego postępowania jest możliwość dokonania oceny prawnej w świetle zebranych przez stronę polską dowodów zgodnie z obowiązującym w Polsce prawem.

Nawet w przypadku ewentualnego podnoszenia wątpliwości, co do bezpośredniego udziału tych sprawców w czynnościach wykonawczych charakterystycznych dla znamion określonych w przepisach kwalifikujących poszczególne przestępstwa - nie ma jakichkolwiek wątpliwości, iż co najmniej ponosić oni powinni odpowiedzialność jako sprawcy inspirujący działanie innych lub tolerujący zbrodnicze zachowania podległych im funkcjonariuszy gestapo. Taką postacią zbrodni przeciwko ludzkości przewiduje mający zastosowanie w niniejszej sprawie przepis art. 3 ustawy o IPN. W toku śledztwa ustalono, że Rudolf Mildner ur. 10.07.1902 roku obecnie nie żyje. Stwierdzenie to jest oparte na wynikach postępowania przeprowadzonego przed Sądem Krajowym w Salzburgu oraz treści wydanego przez ten organ postanowienia z dnia 27 czerwca 1969 roku sygn. T 38/69 o uznaniu go za zmarłego. Nie żyje również Paul von Manowski ur. 27.03.1908 r., który zmarł dn. 14 marca 1987 r. Trudno natomiast ustalić, kto bezpośrednio zlecił aresztowania mieszkańców Sopotni, jak też krewnych osób straconych w egzekucjach w Kamesznicy i w Żabnicy. Wykonawcą tych rozkazów w zakresie przeprowadzania aresztowań byli między innymi Paul Salzgeber ur. 11.06.1901 r. porucznik policji ochronnej w Żywcu oraz komendant posterunku żandarmerii w Radziechowach Rohann Rupert ur. 28.07.1899 r., którego rozpoznał Eugeniusz Dobosz. Obaj funkcjonariusze nie żyją, R. Rupert zmarł 16. 12. 1973 r. a Paul Salzgeber zginął dn.22.02.1946 r. w niewoli radzieckiej.

W toku postępowania nie zdołano natomiast ustalić tożsamości pozostałych funkcjonariuszy gestapo będących sprawcami zbrodni.

W ramach oceny prawnej czynów będących przedmiotem niniejszego śledztwa należy stwierdzić, iż stanowiły one w czasie ich popełnienia oraz stanowią obecnie przestępstwa będące zbrodniami przeciwko ludzkości oraz zbrodniami wojennymi - w rozumieniu ustawy z dnia 18 grudnia 1998 roku *o Instytucie Pamięci Narodowej - Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu* (Dz. U. Nr 155 poz. 1016 z późn. zm.).

Każdy z czynów polegających na pozbawianiu życia pokrzywdzonych określonych w punkcie 2 części dyspozytywnej niniejszego orzeczenia stanowi zbrodnię zabójstwa określoną w art. 1 pkt 1 dekretu z dnia 31.08.1944 roku *o wymiarze kary dla faszystowsko – hitlerowskich zbrodniarzy, winnych zabójstw i znęcania się nad ludnością cywilną i jeńcami oraz dla zdrajców Narodu Polskiego* (Dz. U. z 1946 roku nr 69 poz. 377 z późn. zm.). Dotyczy to zarówno zachowań polegających na podejmowaniu różnych decyzji, na mocy których pozbawiano życia Polaków represjonowanych w związku z działalnością konspiracyjną ich oraz członków ich rodzin. Dla zastosowania tego przepisu nie ma znaczenia to, że część zbrodniczych decyzji w postaci orzeczeń tzw. sądu doraźnego gestapo miała

formalne podstawy prawne wynikające z karnego ustawodawstwa III Rzeszy wydanego w okresie wojny. Ustawodawstwo to było nielegalne samo w sobie, co wynika z faktu bezprawności rozpoczętej przez Niemców wojny oraz wszelkich tego konsekwencji, w tym także tych, które przyjęły postać normatywną. Dlatego też istnieją podstawy dla stwierdzenia, iż czyny stanowiące jakiegokolwiek przejawy nieposiadających legalnego usprawiedliwienia pozbawień życia stanowiły zbrodnię zabójstwa określoną w w/w przepisie.

Czyny te jednocześnie wyczerpują znamiona przestępstwa określonego w art. 118 § 1 kk albowiem celem popełnionych zabójstw było działanie sprawców umotywowane każdorazowo przyczynami narodowościowymi, co wynika z faktu, iż zbrodnicze zachowania popełniano wyłącznie wobec Polaków, Żydów lub Rosjan w związku właśnie z taką ich narodowością. W toku śledztwa udowodniono również, iż przestępstwa te zostały popełnione z zamiarem kierunkowym określonym w przepisie art. 118 § 1 kk. Wynika to z faktu, iż nie ma jakichkolwiek wątpliwości, że celem działania sprawców było umotywowane w w/w sposób zniszczenie całej grupy ludności polskiej.

W przypadku czynów polegających na aresztowaniu i podejmowaniu decyzji o umieszczeniu w obozach koncentracyjnych i obozach przesiedleńczych pokrzywdzonych zbrodnia ta wyczerpuje dyspozycję art. 124 kk. Strona przedmiotowa tej zbrodni podlega na naruszeniu prawa międzynarodowego poprzez pozbawienie wolności ludności cywilnej obszaru okupowanego. Umieszczenie Andrzeja i Barbary Gaweł w tzw. *Polenlarach* jest przedmiotem odrębnego śledztwa prowadzonego przez tut. Komisję sygn. S 47/02/Zn

Główni sprawcy opisanych zbrodni zostali osądzeni w tzw. *procesach norymberskich* przed Międzynarodowym Trybunałem Wojskowym oraz przed amerykańskimi trybunałami okupacyjnymi.

Pierwszy z procesów zakończył się wyrokiem ogłoszonym w dniach 30. 09. i 01. 10. 1946 r. w Norymberdze i obejmował 21 oskarżonych: *Hermanna Göringa, Rudolfa Hess'a, Joachima von Ribbentropa, Wilhelma Keitl'a, Ernesta Kaltenbrunera, Alfreda Rosenberga, Hansa Franka, Wilhelma Fricka, Juliusa Streicher'a, Waltera Funka, Hjalmara Schacht'a, Karla Dönitz'a, Ericha Raeder'a, Baldura von Schirach, Fritza Sauckel'a, Alfreda Jodl, Franza von Papen'a, Artura Seyss-Inquart'a, Alberta Speera, Constantina von Neurath'a i Hansa Fritzsche'a, Martina Bormanna*. Tego ostatniego sądzono zaocznie, gdyż zaginął w niewyjaśnionych okolicznościach. Heinrich Himmler natomiast popełnił w dniu 23 maja 1945 r. samobójstwo i tym samym nie zdołano go postawić przed sądem.

Akt oskarżenia zawierał cztery rozdziały określające przedmiot przestępstwa. Rozdział trzeci odnosił się do zbrodni wojennych polegających między innymi dręczeniu i więzieniu osób cywilnych w nieludzkich warunkach bez przeprowadzenia postępowania sądowego. Rozdział czwarty dotyczył zbrodni przeciwko ludzkości,

między innymi na umieszczaniu ludności cywilnej w obozach koncentracyjnych, poniżaniu, prześladowaniu, gnębieniu, torturowaniu i mordowaniu.

Odpowiedzialność oskarżonych dotyczyła różnych form popełnienia przestępstw. Byli oni sądzeni zarówno za dokonywanie zbrodni jak i za kierowanie działalnością innych osób, za które byli odpowiedzialni zgodnie z art. 6 statutu MTW. Wynikało to stąd, że osoby te popełniając zbrodnie wojenne działały w wykonaniu wspólnego planu, czyli spisku mającego na celu popełnienie tych zbrodni. W toku postępowania ustalono również, że wszyscy oskarżeni brali udział w opracowaniu i wykonaniu tego planu oraz w spisku jako przywódcy, organizatorzy podżegacze i pomocnicy.

Podobnie w tzw. 4 procesie norymberskim przedmiotem postępowania było zarządzanie obozami koncentracyjnymi, a akt oskarżenia obejmował m.in. zarzuty zbrodni polegających na maltretowaniu i mordowaniu więźniów obozów koncentracyjnych. Trybunał skazał za popełnienie tych przestępstw wysokich urzędników organizacji SS *Oswalda Pohla, Augusta Frank'a, Georga Loerner'a, Hansa Baier'a, Hansa Boberminn'a, Heinza Fanslau, Maxa Keifera, Hansa Loerner'a, Karla Mummenthay, Hermanna Pooka, Karla Sommer'a, Erwina Tschentschnera, Leo Volka, Hansa Hohberga.*

Powyższe okoliczności wskazują na to, że w zakresie odpowiedzialności za czyny polegające na kierowaniu, podżeganiu i pomocnictwie do zbrodni przedmiotem niniejszego postępowania wydano prawomocne orzeczenie.

Kwalifikacja prawna tej zbrodni opiera się na przepisach art. 1 pkt 1 dekretu z dnia 31 sierpnia 1944 roku *o wymiarze kary dla faszystowsko – hitlerowskich zbrodniarzy winnych zabójstw i znęcania się nad ludnością cywilną i jeńcami oraz dla zdrajców Narodu Polskiego* oraz art. 123 § 1 pkt 4 kodeksu karnego z 1997 roku pozostających w zbiegu kumulatywnym (właściwym) unormowanym w art. 11 § 2 kk. Przyczyną uzasadniającą konieczność zastosowania w tym wypadku zbiegu właściwego jest to, iż obydwie przepisy normują postacie szczególne przestępstwa zabójstwa, które w typie podstawowym unormowane jest obecnie w art. 148 § 1 kk. Ratyfikowana przez Polskę Konwencja o niestosowaniu przedawnienia wobec zbrodni wojennych i zbrodni przeciwko ludzkości, przyjęta przez Zgromadzenie Ogólne ONZ dnia 26 listopada 1968 r. stanowi, iż zbrodnie przeciwko ludzkości nie przedawniają się. W oparciu o zebrany materiał dowodowy fakt zaistnienia zbrodni został w pełni udokumentowany, natomiast nie doprowadził do wykrycia sprawców.

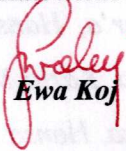
Karalność wszystkich przestępstw stanowiących przedmiot niniejszego postępowania nie uległa dotychczas przedawnieniu, gdyż są one zbrodniami przeciwko ludzkości określonymi w art. 3 ustawy z dnia 18 grudnia 1998 roku *o Instytucie Pamięci Narodowej - Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu* (Dz. U. Nr 155 poz. 1016 z późn.

zm.), a nadto jeden z nich jest także zbrodnią wojenną, której ściganie też nie ulega przedawnieniu. Wszystkie te przestępstwa, co wcześniej wykazano, zostały popełnione w ramach motywacji określonej w tym przepisie - z powodu przynależności pokrzywdzonych do grupy narodowościowej. Stanowią one albo zbrodnię ludobójstwa w przypadku egzekucji w Żabnicy i Kamesznicy albo poważne prześladowania, gdyż tylko jako takie można uznać bezprawne pozbawienie wolności pokrzywdzonych oraz umieszczenie ich w więzieniach i obozach koncentracyjnych.

Mając powyższe na uwadze postanowiono jak w sentencji.

Prokurator

**Oddziałowej Komisji Ścigania Zbrodni
przeciwko Narodowi Polskiemu
w Katowicach**

Ewa Koj